

A tereprendezés során átlagosan 10–20, helyenként azonban 50 cm mélységben mozgatták meg a földet. Az ugratókul kiképzett, géppel összetolt földkupacokban 2007. november 13-án tartott szemlénken épületből származó habarcsos középkori téglatöredékeket, emberi csontokat találtunk. Az eltávolított föld helyén alapfalra utaló habarcsos törmeléket, egy helyen vonalszerűen rendeződő téglákat, valamint egy szétdúlt csontvázat figyeltünk meg.

Az épület helyétől D-re fekvő erdősávban második világháborús lövészárkok nyomát láttuk, amelyek ásása során a hagyomány szerint alapfalak kerültek elő. Ez az adat is megerősíti a lokalizálás helyességét. Írott források szerint Iván faluban a kolostor mellett plébániatemplom, kápolna és kúria is állt. A jelenlegi romterület – mérete alapján – a kolostorral azonosítható.

K. NÉMETH ANDRÁS – ÓDOR JÁNOS GÁBOR

38. Bölcske határa

(Tolna megye) Kö, Tö, Ú

2007. október 24-én helyszíni szemlét tartottam a település két pontján.

Köves-szállás: A szentandráspusztai szociális otthon kerítésétől közvetlenül D-re a felszint egyenletes sűrűségben – valószínűleg geológiai jelenséghez tartozó – fehér kődarabok borították, a domb tetején kis területen 17–18. századi kerámiát gyűjtöttem.

Örsi-hegy: Lakossági tájékoztatás alapján Bölcskétől Ny-ra, az Örsi-hegy lábánál, a kövesút és a vasút között kis kiterjedésű középkori faluhelyet azonosítottam (valószínűleg Örsöt). A vasút menti kis kiemelkedésen igen sűrűn kövek jelentkeztek, amelyek valószínűleg újkori objektumhoz tartoznak.

K. NÉMETH ANDRÁS

39. Budapest, I. Jégverem utca 5.

Kk

2007. július 17. és augusztus 22. között garázsépítést megelőző régészeti feltárást folytattunk a telken, a felújítandó ház előtti kertben.

A terület É-i harmadában egy 15. században épített, hegyoldalba vájt pince maradványait találtuk meg. Falai kavicsos mészhabarccsal tapasztott törtköves falból álltak, melynek K-i, tehát az utcafronton lévő falának mintegy 80 cm magas csonkját tártuk fel. Déli falát a 17. században elbontották, ennek csak falkiszdedési árka maradt meg, valamint két nagyméretű, hasáb alakú kő, melyek lépcsőként funkcionálhattak. A pince Ny-i falának visszabontott csonkját egy meszesgödör vágta el hosszában, É-i falát nem ismerjük, a kert kerítésének beton alapozásakor megsemmisült. A pince terének feltöltésében 16–17. századi kerámiával keltezett föld volt. Alatta egy igen komoly, nagyméretű kőlapokból (márga) rakott járőfelület húzódott, amit a leletek tanúsága szerint a 16. sz. első felében készítettek. Ez alatt

egy ugyanilyen kőlapokból rakott csatorna futott, amely valószínűleg a pince falán kicsapódó rétegvizeket csapolta le. Ennek elbontása után találtunk rá a pince eredeti, a 15. sz. második felében készült beásási szintjére. Ekkor a járőfelületet vékonyan elkent fehér agyag alkotta. A terület közepén egy 18. században rakott törtköves udvarszintet vagy kapualjat találtunk. A terület D-i harmadát egy 18. századi építésű ház alapozása foglalta el. Itt régészeti jelenségeket nem találtunk, mert a 19. sz. folyamán a talajszintet legyalulták a kert kialakításakor. Ekkor bontották el a 18. században épült házat is.

Munkatárs: Szabó Dénes régésztechnikus.

BENDA JUDIT

40. Budapest, I. Lovas út 41. – Várfoke utca 2.

Kk, Tö

A fenti számú saroktelken 2007. március közepétől július végéig végeztünk feltárást. A terület a középkorban Buda Tótfalunak nevezett külvárosához tartozott. A mai Várfoke utcát a középkorban Tótfalu utcának nevezték. Ez az utca vezetett a Szombat kaputól a Tótfalu kapuhoz, melyet a törökök Mészáros kapunak neveztek. Buda 1686-os visszafoglalásakor a Várhegy északi hegyoldala szinte teljesen elpusztult. A megmaradt épületeket az 1700-as évek elején lebontották és a terület csak a 19. században épült be ismét. A régészeti kutatásokra azután került sor, hogy a korábban itt álló házat lebontották. A régészeti leletanyag alapján a 13. századtól laktak a környéken. A hódoltság korából, a 16–17. századból pedig egy 112 síros temetőrészletet sikerült feltárnunk.

Munkatárs: Kondorosy Szabolcs technikus.

BENCZE ZOLTÁN

41. Budapest, I. Nyugati várkert

Á, Kk, Tö

2007. június 7. és július 19. között a Budavári Palota Csikós udvarára tervezett mélygarázs kivitelezésével párhuzamosan, két ütemben teljes régészeti feltárást végeztünk. Mivel a garázs a tervek szerint az udvart lezáró É-i kortinától É-ra, az úgynevezett Nyugati várkert területén is folytatódik, ezen a részen két szondát nyitottunk, majd teljes feltárást végeztünk. Az elsődleges cél a Csikós udvar K-i oldalán, a támpilléres várfal mellett futó Árpád-kori árok É-i folytatásának tisztázása volt, melynek maradványait az erős újkori bolygatás ellenére sikerült azonosítani. Bár a Csikós udvar területén is megfigyelhető volt a várhegy, és ezzel együtt az árok szintesése D felé, ez a Nyugati várkertben még erőteljesebb volt, nem egész 50 m-en belül több mint 2 m szintkülönbséget mértünk. Az újkori és a modern bolygatások miatt teljes szélességében sehol nem találtuk meg a vonalát, pontos irányát sem állapíthattuk meg, s az előző években megfigyelt Ny-i oldali sánc is teljesen elpusztult ezen a részen. A délebbre tapasztalt utak nem jelentkeztek, egy helyen találtunk csak gyér, köves felületet. Betöltése, s az előkerült leletanyag

jellege azonban teljesen megegyezett a Csikós udvaron tapasztaltakkal: Árpád-kori kerámiatöredékek, nagyobb mennyiségű állatcsont, s kevés vastöredék jellemezte. A megelőző években talált török kori település É-i folytatását nem találtuk, de az újkori bolygatásban jelentős mennyiségű török kerámia volt.

TÓTH ANIKÓ

42. Budapest, I. Rác fürdő

LT, Kö, Tő

2007-ben a fürdőtől DK-re eső területet tártuk fel. A Gellért-hegy lejtése miatt a hegy felőli részen teljesen fel tudtuk tární a területet, míg az Ördög-árok felé erősen lejtő terepen az É-i részen már nem értük el az altalajt. Az ásatás érdekessége volt, hogy a kelta és a török kori objektumokon túl, nagy mennyiségű 14–15. századi leletanyagot tartalmazó jelenséget is találtunk. A kelta korszakhoz tartozóan gödröket tártuk fel. A középkori leletanyagot elplanírozva találtuk meg a török kori járósínt alatt. Nagy mennyiségű kályhacsempe (köztük Anjou-liliomos darabok) került felszínre. A török kori objektumok között egy házat említenék meg, amelynek fapadlója felett vöröspaticsos omladéka mellett a szemeskályhájának omladékát is megtaláltuk. Sajnos a világháború során kialakított rézsűben került felszínre, így teljes mérete és formája nem volt megállapítható. A történeti objektumokon túl megtaláltuk az újkori fürdőépület emlékeit is, melyeket a kivitelezés során teljesen elbontottak.

PAPP ADRIENN

43. Budapest, I. Szentháromság tér, Mátyás-templom

Kő

2007. május 7. és november 29. között végeztünk régészeti kutatást a területen. Az első ütemben a templom ÉNy-i részén, a Béla-torony előtti szakaszon történt meg a templom szigetelését és a közművek lefektetését megelőző régészeti feltárás. Ezen a területen 8 csontvázat és a korábbi években dokumentált kavicsos útszínt, valamint a Mátyás-templom mellett álló újkori épületek alapfalait sikerült megfigyelni. Az egyik közműárokban egy középkori kemence platniját tártuk fel.

A második ütemben a templom K-i és D-i részén dolgoztunk a beruházáshoz köthető csatornaárkok nyomvonalában. A templom fala mellett húzódó árokban csontvázak és középkori falak kerültek elő. Közvetlenül a jelenlegi útburkolat alatt már kerültek elő sírok, és a sziklafelszín mélységétől függően több rétegben tártuk fel a középkori templom körüli temetkezést. Míg a D-i oldalon 2 m mélységben, addig a K-i oldalon a Halászbástya közelségében 40 cm mélységben találtuk meg a sziklát.

A kedvezőtlen feltételek ellenére megfigyelhető volt a D-i oldalon, hogy a sírok több sorban és több rétegben helyezkedtek el, és nem csak az újkori közművek beásásaival, hanem olykor már a rátemetkezéssel is

megbolygatták a vázakat. A sírok általában melléklet nélküliek voltak, a több mint 260 csontváznál csak igen kevés esetben találtunk mellékletet (rózsafűzér, medál, franciakapocs). Némelyik temetkezésnél – megfigyeléseink alapján – koporsós eltemetést feltételezhetünk.

A templomtól D-re, egy feltehetően egykor hozzá csatlakozó, vastag középkori, kőből épült alapfal hosszabb, K–Ny-i irányú szakaszát tártuk fel, a Ny-i szakaszon egy saroktámpillérrel, ettől K-re egy a fal D-i, külső síkjához csatlakozó, szintén nagyméretű támpillérrel.

Munkatársak: Terei György, Bencze Zoltán régészek, Böröczky Blanka technikus.

B. NYÉKHELYI DOROTTYA

44. Budapest, I. Toldy Ferenc utca 32–36.

Kő, Tő

2007. augusztus 22. és november 16. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a 800 m²-nyi terület közel 2/3 részén, lakóház építését megelőzően. A munka megkezdésekor a beton feltörése után kiderült, hogy csak csekély vastagságú újkori feltöltéssel kell számolnunk, mely alatt közvetlenül a 14–15. századi rétegeket figyelhetjük meg.

Legkorábbinak a terület Ny-i részén található, feltételezhetően köves útszínt mondhatjuk. Minden más objektum vágta ezt az útréteget. Az általunk vizsgált területen két kút került elő, az első szerkezet nélküli volt, aljáról két 14. századi fazék került elő. A másik feltárása statikai okok miatt csak 2008-ra fejeződik be, ennek oldalát deszkákkal bélelték ki. Ennek a betöltésében 3 darab ép, 15. századi fazék került elő. A terület K-i részén egy gerendaház kőalapozását találtuk meg. A köveken megfigyelhető volt a talpgerendák falenyomata. A középső részen összedőlt kályha nagyszámú szürke, tál alakú kályhaszem töredéke került elő. A legkésőbbi középkori objektum az a szabadon álló kemence lehetett, mely vágta a ház kőalapját. A kemencénél két planírréteget tudtunk elkülöníteni.

A leletanyag gazdagnak mondható, a kerámia főként a 14–15. századra, a kályhaszemek a 15. századra datálhatók. A későbbi díszkerámia közé tartoznak a fajansz edénytöredékek, és ekkori a gyertyatartó is. Ezenkívül nagy számban került elő üvegtöredék, bronztárgy. Ez utóbbiak közül kiemelkedik egy feliratos gyűrű töredéke, és egy könyvsarokveret. Számos késtöredéket találtunk, közülük a legszebb a fa-, csontnyelű díszkés. A területről előkerült számos pénz a 14. századtól a török korig datálható.

TEREI GYÖRGY

45. Budapest, II. Frankel Leó út

Császár fürdő, Lukács fürdő, Malomtó–Törökfürdő
Tő, Kk

A részletes tanulmányt lásd a kötet 63. oldalán!

PAPP ADRIENN